

Minnesanteckningar

2005-11-15

Ivösjökommittén Bäckaskog

1. Inledning

Ordföranden Bengt Bergh hälsar mötesdeltagarna välkomna (se separat mötesdeltagarlista).

2. Verksamhetsplanen

A. Djupkarta

Göran Cervin redogör för arbetsgruppens förslag till finansiering av djupkarta till Ivösjön. Kalkylen visar på att vi kommer att fattas drygt 100.000:- .

Under mötets gång kom förslag på att vi kunde höra med ytterligare företag och föreningar och statliga myndigheter. Bland förslagen nämndes ABU-Svängsta, Naturvårdsverket och Fiskeriverket.

Arbetsgruppen fick i uppdrag att arbeta vidare med finansieringen.

B. Mätningar och undersökningar

Lars Collvin redogör för följande mätningar och undersökningar. Här följer en kort sammanfattning. Utförligare resultat finns att hämta på hemsidan www.ivosjo.com

1. SYRE

De senaste åren har mätningarna i djuphålan öster om Ivö (punkt 19 i Skräbeåkommitténs kontrollprogram) visat oroväckande låga syrehalter i punkten strax över botten. Även utanför Bäckaskog (punkt 18 i Skräbeåkommitténs kontrollprogram) är ofta syrehalten låg vid botten. Under 2004 lät dock Ivösjökommittén utföra syremätningar på ytterligare fyra platser:

- Punkt 1 Axeltorpsviken - här är det problem
- Punkt 2 Enö - mättes på fel djup
- Punkt 3 Barum - OK, med viss tvekan
- Punkt 4 Bromöllahålan - OK

Om man tittar närmare på profilerna för punkt 19 så verkar det som att syrevärdena är bra hela vägen, även under temperaturgradienten, utom just vid botten. Troligen beror de låga värdena på att syremätaren gått ner i sedimentet. AIControl kommer under 2006 att pröva en ny konstruktion för att hindra att syremätaren går

ner i sedimenten och stannar i bottenvattnet ovanför. Sammanfattningsvis kan man nog säga att syrevärden är bra i den öppna sjön, men att det är vissa problem och frågetecken på några platser.

Förslag till fortsättning:

- Syre/temperaturprofiler bör göras av Skräbeåkommittén på punkterna 18 och 19
- Ny syremätning bör göras i Enöhålan, nu på rätt djup
- Barumhålan bör utredas ytterligare
- Möjliga åtgärder för Axeltorpsviken bör utredas

2. FOSFOR

Den viktigaste frågan har varit om det sker en interngödning med fosfor från sedimenten. Provtagning har gjorts på punkt 19 (djuphålan) öster om Ivön. En utvärdering av resultaten 1993-2005 visar inte att det skulle rasa fosfor ur sedimenten. Under senare år har halten i bottenvattnet varit mycket låg.

En annan fråga har varit hur tillflödena av närsalter till Ivösjön ser ut i Holjeån på sträckan Jämshög – Näsrum? Sker där ett stort tillskott? Mätningarna visar att kurvorna för halten fosfor resp kväve vid Jämshög (punkt 12) resp Näsrum (punkt 14) ligger ganska nära varandra. Det sker alltså inte någon nämnvärd ökning av fosfor- eller kvävehalten under sträckan.

Intressant är att man kan se ett samband mellan vattenfärg och fosfor. Vid punkt 3 (Ekeshultsån, inflödet till Immeln), som mest representerar vatten från skogsmark, tycks tillförda mängden fosfor bero på vattenfärgen när den senare överstiger 300 mg Pt/l. Vid punkt 14 (Holjeåns utlopp i Ivösjön) som mest representerar vatten från jordbruksmark, ser man inget sådant samband.

Förslag till fortsättning

- Utredda huruvida Axeltorpsvikens sediment läcker fosfor
- Vad betyder eventuellt fosfortillskott från Levräsån för Axeltorpsviken?
- Hur ser dagens fosforbudget ut för Ivösjön? Uppdatera Ekologgruppens resultat fram till 1993 med efterföljande år.

3. ORGANISKA SYRETÄRANDE ÄMNEN

En jämförelse av resultaten 1999-2005 från mätningar av vattenfärg och TOC (totalt organiskt kol) vid punkterna 12 (Jämshög), 14 (inloppet till Ivösjön) och 23 (utloppet från Ivösjön) visar att det ansamlas organiskt material i sjön. Vad betyder detta för siktdjup, syretäring mm i Ivösjön?

Förslag till fortsättning

- Långtidsutvärdering av vattenfärg och TOC i Ivösjön och dess tillflöden.
- Försök få igång någon form av studie av organiska ämnen i Ivösjön.
- Försöka belysa kopplingen vattenfärg, TOC och fosfor.

AlControl uppgav att de har stort intresse av att stödja och hjälpa till om man finner någon som vill studera problematiken och sambanden som beskrivits ovan.

4. SIKTDJUPET

Flera mätningar har gjorts bland annat vid punkt 19 av Skräbeå-kommittén och av Brodde Almer. Resultaten visar att det i alla fall idag inte finns någon anledning till oro. Mängden växtplankton (som vid höga halter kan medföra försämrat siktdjup) tycks inte heller öka, att döma t ex av resultaten från mätningarna av klorofyll-a vid punkt 19 under perioden 1992-2005.

5. LÄKEMEDEL, HORMONELLA EFFEKTER, PFOS

Kemikalier skulle exempelvis kunna påverka även övergödningseffekten genom att skada zooplankton, vilket då ökar växtplankton. Kunskapsuppbyggnad pågår för Skånes vatten med länsstyrelsen och kommuner i samarbete. Ivösjön ses som en viktig lokal.

Screening av läkemedel i Ivösjön eller Jämshögs reningsverk är på gång via länsstyrelsen i Blekinge län under 2005.

Screening av PFOS gjordes 2003 – inget hittades i fisk. Bromölla avloppsreningsverk och Ivösjön var med.

Ingen screening av hormonella effekter är på gång. Svåra och dyra metoder, men det kommer på sikt att göras.

Förslag till fortsättning

- Delta i länsstyrelsernas och kommunernas screeningsprojekt.
- Undersök vika ämnen som hanteras i olika verksamheter och som finns med på t ex vattendirektivets prioriteringslista.
- Om behov finns – gör egen, orienterande undersökning.

6. FISKVATTENDIREKTIVET

Ivösjön är utsedd som "Fiskvatten" i EU (Naturvårdsverket FS 2002:6, 25/4 2004, nr 17 av 28 i Sverige). Vattenkemiundersökningar gjordes hösten 2003-hösten 2004 genom utökad kontroll i punkt 19 och 23. Utvärderades av Naturvårdsverket och SLU. Deras förslag var att punkt 19 borde provtas två gånger per år för analys av temperatur, syrgas, pH och ammonium/ammoniak. Länsstyrelsen tyckte det var OK, men ansåg att temp/syreprofiler borde göras och samordnas med Skräbeåkommitténs provtagningar. Ammonium borde provtas under senvintern.

Förslag till fortsättning

- Provtagning och analys enligt direktivet samordnas med Skräbeåkommitténs provtagningar.
- Skräbeåkommitténs konsult sköter utökad provtagning och analys.
- Resultat redovisas av konsulten i månadsrapporter och årsrapport.
- Staten finansierar detta.
- Länsstyrelsen redovisar en gång/år till Naturvårdsverket, senast den 28/2 varje år.

7. DJURPLANKTON

En regional undersökning pågår av Skånes största sjöar. Länsstyrelsen svarade för provtagning i augusti 2005. En norsk forskare står för artanalyser och rapport. Skriftlig redovisning kommer under 2006/2007. Vi kommer att få en bra artbestämning för Ivösjön.

8. RELIKTA KRÄFTDJUR

Förslag till fortsättning

- Genomför orienterande undersökning under 2006. Det går att jämföra med äldre undersökningar från 1940/50. Kan vara en möjlig studentuppgift.

9. VEGETATIONSKARTERING

Det är uppenbart att undervattensväxter i Ivösjön fungerar mycket bra som indikatorer på hur långt övergödningen har nått olika ställen i sjön. När dykinventeringen gjordes syntes det tydligt att det var vattendjupet som bestämde var olika arter trivdes. Djupgränserna var ofta skarpa och generella även bredvid de inventerade rutorna. Att man kan bestämma exakta maxdjup för olika arter och att den parametern verkar så känslig

för näringsbelastningen gör att metoden lämpar sig väl för miljöövervakning. Se vidare tabell på hemsidan angående djuputbredning av växter.

Förslag till fortsättning:

- Kartlägg utbredningen av **övervattensvegetation** genom flygbildstolkning av hela sjön.
- Kartlägg hela Ivösjön med avseende på **undervattensväxter** genom profiler:
 - Metodik med 32 profiler, ca 90 000:-
 - Reducerad med 12 profiler, ca 33 000:-
 - Alternativ metod: scanna botten + 4 transekter, ca 34 000:-

C. Provfiske och fisksammansättning

Lars Collvin redogör för det provfiske som utförts av Brodde Almer, med stöd av kommittén och länsstyrelsen. Se hemsidan avseende fångster, arter, utbredning, provfiskeområden mm.

Förslag till fortsättning

- Fortsätt "botten"-fisket 2006 och 2007 på 0-3 meters nivån med 12 nät.
- Fiska hela sjön 2007, dvs upprepa 2003 års fiske med 64 nät.
- Fiska pelagiskt, främst för att få en bild av siklöjepopulationen, förslagsvis 0-6 m i aug/sept och 6-12 m i okt/nov.
- Riktat elfiske efter nissöga.

D. Trålning

Michael Dahlman informerar om de undersökningar som gjorts och kontakter som tagits med Rickard Aagren i Hässleholm om eventuella möjligheter att tråla efter vitfisk i Ivösjön på samma sätt som utförts i t.ex. Ringsjön och Finjasjön. De uppgifter som framkommit visar på att sådan trålning inte lämpar sig för Ivösjön. Förhållandet vitfisk/rovfisk är förhållandevis bra. Inne i vikarna kan det vara annorlunda, men där är riskabelt att tråla utan bra djupkartor. I Levrasjön kan man inte tråla på grund av kransalgerna. Det goda siktdjupet och de låga fosforhalterna i Ivösjön visar också att behovet av trålning är tveksam. Slutligen skulle kostnaden bli mycket stor, troligen miljonbelopp. Oppmannasjön kanske är mer intressant, men det är i så fall en fråga för fiskevårdsföreningen där.

E. Gäss

Antalet grågäss har ökat mycket kraftigt i nordöstra Skåne. Ett av flera problem som tagits upp är att gässen genom sitt bete och sedan rastning

och övernattni ng i sjöarna, tillför stora mängder fosfor direkt i vattnet. Michael Dahlman redovisar att en projektbeskrivning har gjorts och avtal tecknats med Henrik Lerner i Linköping som ska utföra en undersökning i ämnet med inriktning bl.a. på att ta fram ett "worst case", dvs tänkbar maximal belastning på området s sjöar (Ivösjön, Oppmannasjön, Araslövssjön och Hammarsjön) på grund av förorening med fosfor från gässen. Undersökningen skall göras i nära samarbete med LRF och Nordöstra Skånes Fågelklubb. Länsstyrelsen, LRF och WWF bidrar även ekonomiskt. Arbetet skall utföras under hösten 2005 och redovisas före jul.

F. Kommunala och enskilda avlopp

Miljöchefen i Bromölla kommun redogör för det arbete som pågår i kommunen angående gjord inventering av de enskilda avloppen och de skärpta krav man föreslår skall komma att antas. Man avvaktar nu beslut från Naturvårdsverket på nya råd och eventuella föreskrifter som förväntas komma.

G. Riskabla verksamheter

Michael Dahlman visar på den kartläggning som tagits fram angående riskabla verksamheter runt Ivösjön. Kommittén beslutade att kartläggningen skickas ut till berörda myndigheter t.ex. miljökontor, räddningstjänst, tekniska förvaltningar mfl i Bromölla och Kristianstad.

H. Interregprojektet Ifö-Strand

Projektet bygger på två utvecklingsstrategier:

- Att lägga fram en detaljerad skiss och tidsplan för undersökning av Iföstrandsområdet (hur kan man använda gammal industrimark i en ny tid med nya behov). Samma utredning ska göras för ytterligare 2-3 av de mest angelägna miljöproblemen i eller i anslutning till Ivösjön.
- Lärandeprojektet syftar till att utveckla lärande och kunskapsutveckling kring gammal industrimark och riskmiljöer i anslutning till vatten. Projektet ska här utgå från den lilla kommunens begränsade ekonomiska möjligheter, i syfte att skapa kraftfulla nätverk mellan offentliga och privata aktörer – kommuner och företag, samt högskolor och universitet.

Projektet har nu kommit in i första fasen och fått kontakt med en dansk kommun, Bornholm. Att hitta en partner i Danmark var en förutsättning för detta projekt. Den danska partnern kommer till Bromölla i början av nästa år.

Försök ska göras att i samband med denna utredning även involvera en djupkarta över Ivösjön.

I. Natura 2000

Lars Collvin informerar om Natura 2000 och de förslag till bevarandeplaner som länsstyrelsen har skickat ut på remiss. Området Ivösjön-Oppmannasjön fastställdes av EU-kommissionen i december 2004. Förslaget till bevarandeplan kungjordes av länsstyrelsen 1/9 2005. Ett möte mer markägare hölls 4/10 2005. beslut väntas före årsskiftet. Under 2006/2007 kan förhoppningsvis någon basinventering genomföras, exempelvis av övervattensvegetation, siktdjup och fosfor.

J. Hus till limnologer

Lars Collvin informerar om att han och Michael Dahlman föreslagit limnologen i Lund att erbjuda något enkelt boende i närheten av sjölandskapet i nordöstra Skåne (Ivösjön, Oppmannasjön, Immeln, Råbelövsjön, Araslövsjön och Hammarsjön m fl) där de även kan ha kvar viss utrustning och båt. Det fanns ett klart intresse för detta i Lund. Här har vi ett tämligen begränsat område med intressanta och skiftande vattenmiljöer.

De medverkande på mötet uppmanades att sprida förfrågan och kontakta exempelvis Lars Collvin, Göran Cervin eller limnologen i Lund direkt.

3. Ekonomi

Göran Cervin informerar om kommitténs ekonomi. Den visar idag på drygt 49.000:- och ett reserverat belopp på drygt 1.700:- för hemsidan. Tillkommer också kostnader för gåsprojektet på drygt 40.000:-, varav kommittén står för 10.000:-.

4. Ordförande till Ivösjökommittén för 2006

Som ordförande för Ivösjökommittén för år 2006 står Margareta Olsson, Olofströms kommun i tur. Uppdrogs åt sekreteraren att kontakta Margareta Olsson.

5. Nästa sammanträde

Nästa möte för Ivösjökommittén fastställdes till den 13 mars 2006 klockan 18.30.

Göran Cervin / Michael Dahlman